

Тема №12

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

План

1. Зміст та значення економічної інтеграції у сучасному світі
2. Розвиток інтеграційних утворень в Європі
3. Взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом
4. Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України
5. Міжнародні економічні інтеграції

1. Зміст та значення економічної інтеграції у сучасному світі

Економічна інтеграція – це об'єктивний, усвідомлений і направлений процес зближення, зрощення і взаємодії національних господарських систем, що містить потенціал саморегулювання і саморозвитку, в основу якого покладено економічний інтерес самостійних господарюючих суб'єктів і міжнародний поділ праці.

Міжнародна економічна інтеграція набуває форми міжнародних угод і узгоджень, що регулюються міждержавними (або наддержавними) органами.

Метою інтеграції є нарощування обсягу товарів і послуг внаслідок забезпечення ефективності господарської діяльності в міжнародних масштабах.

До передумов міжнародної економічної інтеграції можна віднести:

- належність (близькість) рівнів економічного розвитку й ступеня ринкової зрілості країн, що інтегруються;
- географічну наближеність країн, що інтегруються, наявність у більшості випадків спільних кордонів і економічних зв'язків, що історично склалися;
- наявність спільних економічних та інших проблем, що поставали перед країнами в галузях розвитку, фінансування, регулювання економіки, політичного співробітництва тощо;
- демонстраційний ефект, тобто позитивні економічні перетворення (прискорення темпів економічного зростання, зростання зайнятості, підвищення рівня добробуту та ін.) психологічно впливають на інші країни, що уважно слідкують за якісними змінами у країнах-членах інтеграційного угруповання тощо.

Зміст та значення економічної інтеграції у сучасному світі

Інтеграційні об'єднання в світі розрізняються за глибиною процесів, що в них відбуваються. Історично інтеграція еволюціонує через кілька основних форм, кожна з яких свідчить про ступінь її зрілості.

- **Першою**, найпростішою формою наближення країн одна до одної є **підписання преференційних торгових угод**. Вони підписуються або на двосторонній основі між окремими країнами, або між уже існуючим угрупованням та окремою країною. Відповідно до цього країни створюють одна одній режим найбільшого сприяння. Преференційні угоди передбачають збереження національних митних тарифів кожної країни, що підписала їх, ніяких міждержавних органів для управління не створюється.
- **Другою** формою інтеграції є **зона (асоціація) вільної торгівлі (ЗВТ)**, що передбачає створення пільгової зони регіонального типу, у межах якої відбувається повна відміна митних тарифів у взаємній торгівлі при збереженні національних митних тарифів у відносинах з третіми країнами. В умовах зони вільної торгівлі зростає внутрішня, а на цій основі і взаємна торгівля країн-членів. Зона вільної торгівлі може координуватися невеликим міждержавним секретаріатом, що діє в якійсь із країн-членів.

Зміст та значення економічної інтеграції у сучасному світі

- **Третім**, більш розвиненим за ступенем інтегрованості, рівнем економічної інтеграції є **МИТНИЙ СОЮЗ (МС)**. Це узгоджена відміна групою країн національних митних тарифів і введення спільного митного тарифу та єдиної системи нетарифного регулювання торгівлі щодо третіх країн. Метою створення цього союзу є полегшення взаємної торгівлі країн-учасниць. Він передбачає безмитну внутрішньоінтеграційну торгівлю товарами послугами, повну свободу пересування їх всередині регіону.
- Митний союз перетворюється на **СПІЛЬНИЙ РИНОК (СР)**, коли країни, що інтегруються, домовляються про свободу руху не тільки товарів і послуг, а й факторів виробництва – капіталу, робочої сили. Причому свобода пересування робочої сили – це далеко не запровадження безвізового режиму перетину кордону впровадження умов, за яких кожен громадянин кожної із країн-членів СР має рівні умови щодо найму на роботу в будь-якій країні, постійного побуту, соціального захисту тощо.

Ці так звані чотири фундаментальні свободи передбачають відмову країн СР від ще більшої частки власного суверенітету й запровадження цілого ряду спільних політик (не лише митної чи комерційної, а й конкурентної, антимонопольної, сільськогосподарської, соціальної, захисту навколишнього середовища тощо).

Зміст та значення економічної інтеграції у сучасному світі

На найвищому рівні інтеграція набирає форми **економічного та валютного союзу**, який передбачає об'єднання національних економік кількох країн на основі митного союзу, спільного ринку, уніфікації фінансових систем і проведення спільної валютної політики.

На цьому етапі виникає потреба в установах, наділених правом не тільки координувати дії та спостерігати за економічним розвитком, а й приймати оперативні рішення від імені угруповання в цілому.

Уряди погоджуються передати частину своїх функцій наднаціональним органам, наділеним правом приймати рішення з важливих питань організації.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. У чому полягає сутність економічної інтеграції?
2. Назвіть основні форми економічної інтеграції у сучасному світі.
3. Охарактеризуйте основні переваги та недоліки різних рівнів економічної інтеграції.
4. Проаналізуйте інтеграційні процеси в Європі.
5. Яке місце України у сучасних інтеграційних процесах у світовому просторі?

2. Розвиток інтеграційних утворень в Європі

Найбільш розвинутим у світі інтеграційним об'єднанням є *Європейський Союз*, який пройшов усі основні етапи інтеграційного процесу, розширив своє членство з 6 до 27 країн.

18 квітня 1951 р. шість країн (ФРН, Франція, Італія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург) підписали Угоду про створення Європейського співтовариства вугілля та сталі, що стало початком створення майбутнього Євросоюзу. 25 березня 1957 р. ці країни поширюють співробітництво на інші економічні сектори, створюючи Європейське економічне співтовариство (ЄЕС).

Угода про створення ЄЕС передбачала вирішення трьох основних завдань:

- формування митного союзу, що передбачав вільне пересування товарів, робочої сили, капіталу;
- спільну торгову політику щодо третіх країн та впровадження єдиних зовнішніх тарифів;
- спільну політику в галузі сільського господарства та транспорту.

Утворювались також Європейський соціальний фонд (ЄСФ), який мав сприяти врегулюванню питань зайнятості, та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) – для контролю за експортом капіталу.

Розвиток інтеграційних утворень в Європі

Крім того, 17 лютого 1986 року був підписаний так званий Єдиний європейський акт (ЄЄА), що ознаменував вирішення цілого ряду проблемних питань. Прийнятий документ містив широкую програму дій Співтовариства на майбутні роки, охоплюючи різні сфери інтеграції – від утворення єдиного ринку країн-членів і „технологічного співтовариства“ до європейського зовнішньополітичного співробітництва.

Наступною віхою у розвитку інтеграційних процесів у Європейському Співтоваристві стало підписання Маастрихтської угоди. Так, 7 лютого 1992 р. в місті Маастрихт держави-члени ЄЕС підписують Угоду про Європейський Союз, яка встановила чіткі правила для майбутньої єдиної валюти, а також для іноземної політики і механізмів безпеки та тіснішого співробітництва у судових та внутрішніх справах. Згідно угоди назва „Європейський Союз“ офіційно змінює „Європейське Співтовариство“.

У 1995 році відбувається четверте розширення ЄС шляхом входження Австрії, Швеції та Фінляндії до складу країн-членів ЄС, а з 1999 року починає діяти економічний та монетарний союз. У 2004 році Європейський Союз розширюється в п'яте, залучаючи до своїх лав додатково 10 країн Східної Європи.

Розвиток інтеграційних утворень в Європі

Виділяють внутрішні та зовнішні фактори, що сприяли європейській інтеграції.

Серед внутрішніх факторів слід відзначити такі:

- порівняно мала територія Європи,
- близькість країн;
- обмеженість ресурсів;
- розвиток транспортних можливостей;
- потреба національних підприємств в розширенні ринку,
- взаємопроникнення капіталу.

До зовнішніх факторів можна віднести:

- політичне протистояння зі США,
- конкурентне засилля з боку економіки США та країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону на чолі з економікою Японії.

До головних законотворчих інституцій ЄС відносяться:

- Європейський Парламент, який представляє громадян ЄС і безпосередньо ними обирається;
- Рада Європейського Союзу, яка представляє країни-члени ЄС;
- Європейська Комісія, яка представляє інтереси Союзу в цілому.

Цей „інституційний трикутник" виробляє політику та закони (директиви, законотворчі акти та рішення), чинні на всій території ЄС.

За дотриманням європейського законодавства слідкує Європейський Суд, а Суд аудиторів (або Рахункова палата) перевіряє фінансування діяльності Союзу.

Розвиток інтеграційних утворень в Європі

Окрім ЄС, у Європі існує ще одне інтеграційне утворення – *Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ)*, що виникла у 1960 р. за ініціативою Великобританії як альтернатива Європейському Економічному Співтовариству.

Основу ЄАВТ складає зона вільної торгівлі. У взаємній торгівлі скасовані мита і кількісні обмеження, однак відсутній єдиний зовнішній тариф. Кожна держава проводить самостійну торговельну політику стосовно третіх країн, а товари з цих країн не можуть вільно переміщатися усередині ЄАВТ (крім промислових товарів з ЄС), поступово розширюється співробітництво в області науки і техніки, захисту навколишнього середовища.

Асоціація не ставить собі за мету створення економічного і валютного, а тим більше політичного союзу. Діяльністю ЄАВТ керує Рада у складі ради міністрів або постійних глав делегацій. У її завдання входить розробка рекомендацій і виконання урядами країн-членів угод, укладених у рамках асоціації. Рішення і рекомендації вимагають, як правило, одностайності. Поточними справами керує Секретаріат. Штаб-квартира знаходиться у Женеві.

Розвиток інтеграційних утворень в Європі

Основними відмінностями ЄАВТ від ЄС є такі:

- в ЄАВТ немає наднаціональних органів; вищий керівний орган – консультативна Рада, у якій кожна країна має один голос;
- режим вільного безмитного товарообігу в рамках ЄАВТ діє тільки відносно промислових товарів і не поширюється на сільгосппродукцію;
- за кожною країною-членом ЄАВТ зберігається зовнішньо торговельна автономія і власні мита в торгівлі з третіми країнами;
- в ЄАВТ не існує єдиного митного тарифу.

Найбільш тісні зв'язки ЄАВТ має з ЄС.

У 1991 р. ЄС і ЄАВТ підписали угоду про створення *Європейського економічного простору (ЄЕП)*.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. Назвіть зовнішні та внутрішні фактори, що сприяли європейській інтеграції.
2. У чому полягають відмінності між Євросоюзом та Європейською асоціацією вільної торгівлі?
3. Дайте характеристику взаємовідносин між Україною та ЄС.
4. Виділіть основні переваги та недоліки інтеграції України до ЄС.
5. Чи можлива багатовекторна інтеграція України у сучасному світі?

3. Взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом

Активне залучення нашої держави до європейських інтеграційних утворень є стратегічною метою зовнішньої політики.

І це не дивно, адже вибір України на користь євроінтеграційного курсу є обґрунтованим і закономірним, оскільки Україна:

- історично є складовою християнської макроцивілізації (українці становлять 3% християн світу);
- поєднує в національній ментальності східно - та західнохристиянські цінності.

Рух України до Євросоюзу вмотивований не лише притягальною силою його економіки та стандартів життя, основними параметрами яких є, зокрема, чверть світового ВВП, 40% світового експорту, 6-8-разова перевага над країнами Східної Європи за кількістю валового внутрішнього продукту на душу населення та подвійна – за часткою заробітної плати у вартості продукції підприємств.

ЄС, крім того, неухильно наближається до формування демократичної форми національно-територіального устрою у вигляді федерації (з Європарламентом, Президентом Федерації, що має обиратися на прямих загальноєвропейських виборах, європейським міністром закордонних справ – координатором зовнішньополітичних дій учасників об'єднання). Перспективність Євросоюзу для України пов'язана також із формуванням його власної системи безпеки.

Взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом

Таким чином, приєднання України до Євросоюзу може сприяти вирішенню ключових завдань: збереженню державності, створенню сприятливих умов для подальшого національно-культурного розвитку; підключенню до загальноєвропейських економічних ринків і комунікацій.

Проте процес входження України до Європейського Союзу є довготривалим та непростим і вимагає проведення багатьох реформ, що допоможуть розвивати економіку на якісно новому рівні та поступово досягати європейських стандартів життя.

Побоювання в ЄС пов'язані і з небезпекою напливу відносно дешевої робочої сили з України, що поставить в скрутне становище уряди багатьох країн ЄС, де рівень безробіття протягом останніх років невпинно зростає, як наслідок збільшується тягар соціальних витрат, розмір дефіциту бюджету.

З багатьма суттєвими ризиками стикнеться й Україна у результаті інтеграції до єдиного загальноєвропейського простору.

Так, серед можливих ускладнень слід назвати фінансовий тягар внесків країни-члена ЄС, зростання конкуренції з боку розвинутих фірм європейських країн, згорання низки галузей вітчизняного виробництва, ліквідація неконкурентоспроможних підприємств, соціальні наслідки тощо.

Незважаючи на всі ризики, прагнути до інтеграції з Європейським Співтовариством потрібно, оскільки це є свідченням якісно нового рівня стосунків з розвинутими країнами світу, суттєвого підвищення стандартів життєвого рівня населення, дотримання європейських норм особистої безпеки, гарантованих прав і свобод громадян.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. Проаналізуйте євразійські інтеграційні процеси та роль України в них.
2. Назвіть спільні та відмінні риси між СНД та ЄЕП.
3. Які перспективи України у розвитку Чорноморського регіону?
4. Проаналізуйте Взаємовідносини між країнами у рамках інтеграційного утворення ГУАМ.
5. Інтеграційне співробітництво ЄС та ЄЕП з Україною: протиріччя та перспективи.

4. Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Співдружність Незалежних Держав (СНД)

- *Співдружність Незалежних Держав (СНД) є добровільним об'єднанням суверенних країн як самостійних і рівноправних суб'єктів міжнародного права з метою регулювання за допомогою міжнародно-правових засобів, міждержавних договорів й угод політичного, економічного, гуманітарного, культурного, екологічного й іншого співробітництва держав-учасниць. СНД не має наднаціональних повноважень.*
- СНД створена відповідно до Угоди Республіки Білорусь, Російської Федерації й України від 8 грудня 1991 р. (Мінськ), які, будучи державами-засновницями СРСР у 1922 р., взяли на себе право констатувати припинення його існування як суб'єкта міжнародного права і геополітичної реальності й оголосили про утворення СНД.
- Україна входить до складу СНД на засадах асоційованої, а не повної участі в діяльності Співдружності. Це дає їй змогу активно працювати в основних органах СНД і разом з тим дистанціюватися від рішень, які за своїм профілем порушують національний суверенітет або не відповідають власним інтересам України чи її міжнародним зобов'язанням стосовно інших держав та організацій.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Пріоритетними напрямками діяльності України в рамках СНД визначено:

- послідовне впровадження зони вільної торгівлі за участю всіх держав-учасників СНД з урахуванням вимог СОТ;
- ініціація розробки проектів щодо реалізації потенціалу України як транзитної держави, ліквідації надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, боротьби з організованою злочинністю і незаконною міграцією і т.п.;
- поглиблення багатостороннього співробітництва в галузях енергетики, транспорту, агропромислового комплексу, охорони здоров'я, науки, соціальной сфері;
- розв'язання „заморожених“ конфліктів на пострадянському просторі, протидія трансграничній злочинності і співпраця в правоохоронній сфері.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Єдиний економічний простір (ЄЕП)

- Заява про намір сформувати Єдиний економічний простір (ЄЕП) чотирьох держав була прийнята на зустрічі Президентів Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Російської Федерації і України в м. Москві 23 лютого 2003 року. З метою розробки відповідної чотирьохсторонньої Угоди Сторонами було створено спільну Групу високого рівня (ГВР), яка підготувала до вересня 2003 року проекти Угоди і Концепції про формування Єдиного економічного простору.
- Згідно даної Угоди передбачається формування Єдиного економічного простору (ЄЕП), який об'єднує митні території країн, на якому функціонують механізми регулювання економік, які ґрунтуються на єдиних принципах, що забезпечують вільний рух товарів, послуг, капіталу і робочої сили та здійснюється єдина зовнішньоторговельна та узгоджена, тією мірою і в тому обсязі, в яких це необхідно для забезпечення рівноправної конкуренції та підтримання макроекономічної стабільності, податкова, грошово-кредитна та валютно-фінансова політика.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Угодою про формування Єдиного економічного простору передбачено:

- формування зони вільної торгівлі без вилучень та обмежень, яка передбачає незастосування у взаємній торгівлі антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних захисних заходів;
- уніфікація принципів розробки та застосування технічних регламентів та стандартів, санітарних та фітосанітарних норм;
- гармонізація макроекономічної політики;
- створення умов для вільного руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили;
- гармонізація законодавств держав-учасниць у тій мірі, в якій це необхідно для функціонування ЄЕП, включаючи торгіву та конкурентну політику;
- формування єдиних принципів регулювання діяльності природних монополій, єдиної конкурентної політики та забезпечення дискримінаційного доступу та рівного рівня тарифів на послуги суб'єктів природних монополій.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС)

- В геоeкономічному розумінні Чорноморський регіон концентрує як економічні, так і транспортні інтереси багатьох країн. Тому 25 червня 1992 р. президенти Азербайджану, Вірменії, Болгарії, Грузії, Молдови, Румунії, Туреччини, України, голови урядів Албанії, Греції та РФ в Стамбулі прийняли Босфорську заяву і підписали Декларацію про заснування Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС), де передбачено створити сприятливі умови для співробітництва в торгівлі, промисловості, транспорті, зв'язку, науці, техніці, енергетиці, сільському господарстві, туризмі, екології. ЧЕС передбачає обмін економічною інформацією, створення умов для контактів ділових людей, визначення галузевих проектів тощо.
- Однією з найболючіших проблем для регіону є фінансування проектів його розбудови. Бюджетних коштів країн для цього не вистачає. Щоб сформувати сприятливий інвестиційний клімат, вони змушені орієнтуватися на банківські джерела.
- У 1994 р. підписано Угоду про створення Чорноморського банку торгівлі й розвитку (ЧБТР) в Салоніках, метою якого є сприяння торгівлі й фінансування спільних проектів у галузі інфраструктури й енергетики з капіталом 1,5 млрд. дол. США з пропорційним розподілом голосів.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Для України система ЧЕС є важливим елементом у розвитку стратегії довгострокового співробітництва з країнами Сходу. Україна виявляє зацікавленість у реалізації в рамках ЧЕС проектів щодо модернізації нафтопереробних заводів, створення нових потужностей, зокрема терміналів на берегах Чорного моря для прийняття нафти і газу, здійснення наукових досліджень з іноземними фірмами щодо використання нетрадиційних джерел енергії, технічного переозброєння металургійних підприємств та багатосторонньої програми виробництва електронної техніки для різних галузей народного господарства.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

ГУАМ

10 жовтня 1997 р. у Страсбурзі на зустрічі президентів чотирьох держав пострадянського простору (Грузії, України, Азербайджану і Молдови) було утворено політико-консультативний форум під абревіатурою ГУАМ. Страсбурзька Декларація зафіксувала рівень політичного зближення і практичного співробітництва між країнами цієї групи, збіг їхніх позицій з ключових міжнародних проблем та процесів у пострадянському просторі.

Основними напрямками співробітництва у межах ГУАМ були виділені такі:

- створення євразійського транспортного коридору, співробітництво у сфері видобутку й транспортування нафти до регіону Центрально-Східної Європи;
- розвиток багатостороннього співробітництва у галузі безпеки, врегулювання конфліктів і боротьби з сепаратизмом;
- військове та військово-технічне співробітництво, створення багатостороннього миротворчого батальйону;
- політична взаємодія у міжнародних організаціях.
- Проте добрі наміри ефективної та плідної співпраці щодо створення потужного інтеграційного об'єднання ГУАМ так і залишилися нереалізованими.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Між країнами ГУАМ зберігається низький рівень виробничої кооперації та взаємного інвестування. Серед учасників ГУАМ відсутні навіть потенційні інвестиційні донори, здатні взяти на себе консолідуючу роль у фінансуванні спільних проектів у сферах транзиту, машинобудування, енергетики.

Такий стан співробітництва між країнами ГУАМ є незадовільним та вимагає конструктивних дій щодо покращення ситуації. Зусилля країн, зокрема України, необхідно сконцентрувати на таких пріоритетних напрямках економічного співробітництва:

- скасувати обмеження у товарній торгівлі в межах митної території блоку;
- передбачити реальне зростання обсягів фінансування з бюджету для реалізації інформаційних, організаційних та інших проектів
- розширювати співробітництво у електроенергетиці та атомній енергетиці;
- нарощувати інвестиції у власну транспортну інфраструктуру;
- ініціювати спільні проекти з участю держави в розробці сучасних технологій в сільському господарстві та переробці сільгоспсировини,
- запропонувати спільні проекти щодо удосконалення рекреаційної сфери та розвитку туристичної інфраструктури з метою підвищення її привабливості як для національних, так і іноземних туристів.
- ініціювати спільні локальні екологічні проекти в акваторії Чорного моря, а також в басейнах Дністра та Дунаю, реалізація яких матиме не лише економічний, а й соціальний ефект;
- розширити інформаційну підтримку інвестиційних проектів на теренах країн ГУАМ з метою більш активної участі українських компаній в інвестуванні економік країн-учасниць блоку.

Євразійські інтеграційні процеси та участь у них України

Азійсько-Тихоокеанський регіон та можливості для України

Одним із головних завдань зовнішньополітичного курсу України є піднесення на якісно новий рівень співробітництва України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР), який має величезний економічний, інвестиційний і технологічний потенціал.

- **Одним** з перших необхідних кроків є відкриття українських представництв при інтеграційних інститутах в АТР. Це надасть можливість розробляти довгострокові плани співробітництва, вчасно схоплювати та реагувати на економічні потреби і можливості регіону, у відповідності з ними перебудовувати систему пріоритетів у зовнішньоекономічній діяльності, бути готовою до будь-яких економічних регіональних змін.
- **По-друге**, видається вкрай важливим опрацювання і вироблення комплексу пропозицій щодо заходів, спрямованих на створення оптимальних транспортних коридорів з Південно-Східної Азії (ПСА) в Європу через Україну.
- **По-третє**, Україна як європейська країна, яка на даному етапі перебуває у процесі інституалізації своїх взаємин з ЄС, не може стояти осторонь поглиблення діалогу між країнами АТР та реалізації проектів, які ініціюються Японією та Китаєм. У їх форматі відкриваються значні економічні, транзитні, культурні можливості для співпраці.

Особливо слід наголосити на подальшому розвитку двосторонніх відносин України з Китаєм, який має великі шанси стати найпотужнішим світовим лідером. Згідно прогнозів Goldman Sachs, китайська економіка перевищить економіку Японії в середині 2010-х рр., а економіку США - на початку 2040.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. Які можливості для України існують у співпраці між країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону?
2. Назвіть основні міжнародні економічні організації та їх головні функції.
3. Проаналізуйте переваги та недостатки вступу України до Світової організації торгівлі.
4. Шанхайська організація співробітництва та місце в ній України.
5. Які перспективи участі України у таких інтеграційних утвореннях, як СНД, СЕП та ГУАМ?

5. Міжнародні економічні організації

До об'єднань, що мають світове значення, належать, насамперед, Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд та група Світового банку.

- **Світова організація торгівлі (СОТ)** – це міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням. Головними цілями СОТ є забезпечення тривалого і стабільного функціонування системи міжнародних торговельних зв'язків, лібералізація міжнародної торгівлі, поступове скасування митних і торговельних обмежень.
- СОТ має статус спеціальної організації ООН і представляє організаційно-правову основу системи міжнародної торгівлі. СОТ формує міжнародні правила, яких країни-члени повинні дотримуватися при здійсненні торговельних відносин, а також забезпечує умови для проведення багатосторонніх переговорів, направлених на глобальну лібералізацію торгівлі.
- СОТ була створена 15 квітня 1994 року, коли у місті Маракеші (Марокко) було підписано відповідну багатосторонню Угоду. СОТ стала правонаступницею ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі) - організації, яка проіснувала з 1947 по 1994 рік і нараховувала 128 членів.

Міжнародні економічні організації

Однією з головних умов приєднання нових країн до СОТ є приведення їхнього національного законодавства і практики регулювання зовнішньоекономічної діяльності у відповідність до положеннями пакета угод Уругвайського раунду.

На заключному етапі приєднання відбувається ратифікація національним законодавчим органом країни-здобувача всього пакета документів, погодженого в рамках Робочої Групи і затвердженого Генеральною радою. Після цього зазначені зобов'язання стають частиною документів СОТ і національного законодавства, а сама країна-кандидат одержує статус члена СОТ.

Процес вступу України до системи ГАТТ/СОТ розпочався 30 листопада 1993 року, коли до Секретаріату ГАТТ було подано офіційну заявку Уряду України про намір приєднатися до ГАТТ, і закінчився 5 лютого 2008 року на засіданні Генеральної ради Світової організації торгівлі в Женеві затвердженням Протоколу про прийом України в члени СОТ. Україна стала 152 членом Світової організації торгівлі.

Міжнародні економічні організації

Вступ України в СОТ має як ряд переваг, так і недоліків.

- У цілому експерти сходяться на думці, що вступ до СОТ вплине на економіку України позитивно. Це і припинення антидемпінгових розслідувань, і збільшення обсягів експорту продукції конкурентоспроможних галузей. Україна отримає нагоду домагатися від інших країн-кандидатів на вступ до Світової організації торгівлі встановлення сприятливих правил торгівлі, що регулюватимуться вже не двосторонніми договорами, а нормами СОТ.
- Серед недоліків варто виділити, перш за все, втрату неконкурентоспроможними галузями частини попиту, що частково переорієнтується на якіснішу та або дешевшу іноземну продукцію. Скорочення обсягів вітчизняного виробництва в цих галузях може спричинити негативні соціальні наслідки, оскільки реакцією на спад виробництва може бути вивільнення підприємцями частини робітників або зменшення їх заробітної плати. Іншою проблемою є необхідність адаптуватися до нових правил гри на ринках товарів та послуг, що для багатьох підприємств буде досить важко.

Міжнародні економічні організації

Міжнародний валютний фонд (МВФ) - це міжнародна валютно-кредитна організація, що має статус спеціалізованої представницької установи ООН. МВФ був створений на Бреттон-Вудській конференції (1944 р.) і розпочав свою діяльність з березня 1947 р. Місце розташування – Вашингтон.

Створений спочатку як механізм спостереження за системою фіксованих валютних курсів, МВФ поступово трансформувався у найбільш впливову глобальну організацію, яка регулює міжнародну макроекономіку. Його політика та діяльність визначаються статутом, який має назву Статті Угоди МВФ.

Україна стала членом МВФ 3 вересня 1992 р. Вступний внесок – 665 млн. СДР (майже 900 млн. дол. США). Враховуючи гостру нестачу валюти, Україна скористалася Фондом запозичення, створеним при МВФ для країн-членів, які переживають фінансові труднощі.

Міжнародні економічні організації

Для досягнення головної мети – забезпечення стабільності міжнародної економіки - МВФ виконує сьогодні чотири основні функції: регулювання, нагляд, фінансування та технічне сприяння.

Ці функції впливають з основних цілей МВФ, закріплених у Статті I Угоди МВФ:

- розвиток міжнародного співробітництва у валютній сфері через постійну організацію, яка забезпечує механізм консультацій з міжнародних валютно-фінансових проблем;
- сприяння розширенню та збалансованому зростанню міжнародної торгівлі, підтриманню високого рівня зайнятості та реальних доходів;
- забезпечення стабільності валютних курсів, підтримка домовленостей членів щодо валютних курсів, недопущення конкурентного знецінення валют;
- допомога у створенні багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між членами, усунення валютних обмежень, які гальмують розвиток світової торгівлі;
- надання загальних ресурсів Фонду членам у тимчасове користування з метою забезпечення можливості відхилень у платіжних балансах без застосування заходів, що завдають шкоди національному та міжнародному розвитку;
- скорочення тривалості та зменшення ступеня нерівноваги у міжнародному балансі розрахунків членів.

Міжнародні економічні організації

Світовий банк є міжнародною організацією, яка була створена у 1944 році як Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Коли він розпочинав свою діяльність, спрямовану на прискорення ліквідації наслідків Другої світової війни, до його складу входило 38 країн, з того часу їх кількість зросла до 185.

Україна стала 167 членом банку 3 вересня 1992 року, здійснивши підписку на 908 акцій (\$1315,9 млн. акціонерного капіталу).

Світовий банк не є "банком" у загальному розумінні цього слова, це міжнародне співтовариство країн або "акціонерів", які мають своїх представників у Раді виконавчих директорів. Ці представники визначають політику Банку і здійснюють нагляд за його діяльністю.

Міжнародні економічні організації

У міру зростання кількості країн-членів і зміни потреб Світовий банк збільшував свою мережу, і нині вона охоплює п'ять різних організацій, які разом утворюють Групу Світового банку:

1. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) надає допомогу країнам з середнім рівнем доходу. Більшість своїх коштів МБРР одержує шляхом продажу облігацій на міжнародних ринках капіталу.
2. Міжнародна асоціація розвитку (МАР) підтримує найбідніші країни з доходом на душу населення не більше, ніж \$885, яким вона надає безвідсоткові позики, технічну допомогу та консультації з питань політики.
3. Міжнародна фінансова корпорація (МФК) сприяє розвитку країн-клієнтів шляхом фінансування інвестицій у приватний сектор.
4. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) заохочує іноземні інвестиції шляхом надання гарантій іноземним інвесторам на покриття збитків, спричинених некомерційними ризиками у країнах, що розвиваються, створюючи, таким чином, сприятливі можливості для інвестицій у цих країнах.
5. Міжнародний центр врегулювання спірних питань щодо інвестицій (МЦВСПІ) забезпечує інструменти для врегулювання шляхом погоджувальних або арбітражних процедур спірних питань щодо інвестицій між іноземними інвесторами та країнами-одержувачами інвестицій.

Міжнародні економічні організації

Європейський банк реконструкції та розвитку (Євробанк, ЄБРР) – фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки. Створений в квітні 1990 року (штаб-квартира – в Лондоні).

- Стратегія ЄБРР спрямована на підтримку структурних та галузевих економічних реформ, шляхом розвитку конкуренції, приватизації та підприємництва. ЄБРР сприяє розвитку приватного сектора, зміцненню фінансових закладів та правових систем, а також розвитку інфраструктури, яка є необхідною для підтримки приватного сектора.
- Через надання позик та здійснення інвестицій ЄБРР стимулює надходження до приватного та державного секторів економіки згаданих країн додаткових фінансових ресурсів, допомагає мобілізувати місцевий капітал на реалізацію проектів розвитку національної економіки.
- Проекти, які підтримуються ЄБРР, мають сприяти сталому розвитку економіки країни, бути фінансово самоокупними та екологічно безпечними.
- Україна стала членом ЄБРР у серпні 1992 р. після підписання Президентом України Указу „Про членство України в Європейському банку реконструкції і розвитку” N379/92 від 14 липня 1992 р. У 1993 р. відкрилось представництво Банку в Києві.

Міжнародні економічні організації

У процесі реалізації програм та проектів реформування економіки, Україна тісно співпрацює з Європейським банком реконструкції та розвитку по таких напрямках:

- розвиток приватного сектору економіки шляхом відкриття кредитних ліній;
- розвиток фінансового сектору, а саме – підтримка кредитоспроможних українських комерційних банків, банківських ініціатив щодо організації фінансування приватних підприємств;
- інвестиції в енергетичний сектор;
- підтримка підприємств сільськогосподарського сектору з метою надання національному агропромислому комплексу можливості отримання фінансування;
- впровадження інфраструктурних проектів;
- підтримка приватизаційних процесів шляхом надання технічних послуг та фінансування найперспективніших приватизованих підприємств;
- експортні виробництва у машинобудуванні;
- розвиток готельного господарства, експериментальні проекти у житловому будівництві.

Прокоментуйте ці проблеми та дайте відповіді на питання:

1. На які цілі спрямовуються кошти Міжнародного валютного фонду?
2. Фінансування яких галузей економіки України є пріоритетним для Світового банку?
3. Які основні напрями співпраці України та Європейського банку реконструкції та розвитку?
4. Як забезпечити конкурентоспроможність національної економіки у результаті вступу України до СОТ?
5. Які програми реалізують в Україні МВФ, Світовий банк та ЄБРР?